

ЮБИЛЕИ / JUBELEES

ПРОФ. Д-Р ИВАН КОЧЕВ – ЖИВОТ, ПОСВЕТЕН НА НАУКАТА

PROF. IVAN KOICHEV, PhD – A LIFE DEDICATED TO SCIENCE

На 2 февруари 2020 г. проф. д-р Иван Кочев отпразнува 85-годишния си юбилей. Проф. И. Кочев е талантлив и всеотдаен към науката изследовател с голям принос в развитието на българската теоретична лингвистика. В многобройните му трудове в областта на фонетиката и фонологията, историята на езика, диалектологията и лингвистичната география, словообразуването, етнолингвистиката и социолингвистиката, балканското и славянското езиковедие се откроява иновативен и оригинален концептуален подход.

Проф. д-р Иван Кочев е роден през 1935 г. в град Поморие. Израства в родолюбиво семейство на бежанци от Вардарска и Пиринска Македония. Неговият баща – Юстиниян Кочев, е учител, преселил се в гр. Поморие от Струга. Той е потомък на видните български възрожденски родове Хаджови и Миладинови. По майчина линия Иван Кочев произхожда от семейство на бежанци от пиринския край, участници в Кресненско-Разложкото въстание. Средното си образование завършва в гр. Поморие, а през 1957 г. се дипломира с отличен успех по специалността „Българска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Още като студент проф. И. Кочев проявява своя лингвистичен талант, като разработва студията „Застъпници на предната ерова гласна в българския език“, отпечатана в Москва през 1959 г., която и до днес се цитира от специалистите. Тя полага основите на неговата бъдеща научна дейност.

Професионалният път на проф. Иван Кочев е тясно свързан с Института за български език при БАН. От 1957 г. до 1960 г. той е аспирант в Института, където успешно защитава докторската си дисертация на тема „Сливенският *o*-говор“ и печели конкурс за научен сътрудник в Секцията за българска диалектология. През 1975 г. се хабилитира като старши научен сътрудник с труда си „Диалектни категории и типове при словообразуването на съществителното име“. От 1975 г. до 1988 г. той е ръководител на Секцията за българска диалектология и лингвистична география в Института за български език, а в периода от 1978 г. до 1988 г. е негов за-

местник-директор. От 1990 г. до 2008 г. проф. Иван Кочев е и заместник-директор на Македонския научен институт в София. След хабилитирането си през 1975 г. в БАН той чете и лекции по българска диалектология в Софийския университет, където създава диалектоложка школа от студенти, голяма част от които продължават и до днес научното му дело. Преподавателската му дейност в Югозападния университет „Неофит Рилски“, където от 1995 г. е професор и чете лекции по различни дисциплини: българска диалектология, история на книжовния български език, етнолингвистика, балканско езиковедие, създаване на т.нар. „македонски език“ и др., предопределя формирането и на втора такава школа, но вече в пиринския край. В тези два центъра той подготвя цели поколения дипломанти и докторанти, бъдещи научни кадри на БАН и различни университети. Ръководил е на над 200 дипломанти и над 30 докторанти, които се прекланят пред неговата научна ерудираност и всеотдайност.

През годините в чест на годишнините от рождението на проф. И. Кочев са провеждани редица международни научни конференции в София и в Благоевград, на които са изнесени над 150 доклада в негова чест от видни лингвисти и негови възпитаници. Професорът е носител и на редица академични награди и признания. По случай неговия юбилей през 2015 г. в София и в Благоевград бяха проведени две научни конференции с международно участие. По време на тези събития юбилярят беше отличен от председателя на БАН – академик Стефан Воденичаров, от името на УС на БАН с Почетния знак за заслуги към БАН за неговия принос в развитието на науката и за преподавателската му дейност. Той е носител и на Почетния знак за заслуги към Института за български език. Огромно признание проф. И. Кочев получава и в Благоевград, където на официална церемония бе удостоен от ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ с почетното звание „доктор хонорис кауза“.

Научното дело на проф. Иван Кочев включва над 300 монографии, атласи, студии, статии, рецензии и отзиви. Сред научните му трудове се откроява проектът „Български диалектен атлас“, който той поема след смъртта на своя научен ръководител проф. д-р Стойко Стойков. На проф. Ив. Кочев българската наука дължи теоретично обогатената и доразвита лингвогеографска методология, чиято великолепа проекция са четирите тома на първия български ареален атлас – „Български диалектен атлас. Обобщаващ том. Фонетика, Акцентология, Лексикология, Морфология“ (2001, 2016), в които той е автор на концепцията, съавтор и отговорен редактор. Под негово ръководство и теоретико-методологични напътствия в Благоевград е отпечатан и първият български лингвистичен атлас от изогlossen вид – „Атлас на вокално-консонантното взаимодействие в южната част на ятовата изоглосна зона“ (К. Ушева, 2020).

По-важни негови трудове, свързани с описателната диалектология, с проучването и класифицирането на българските диалекти, са: „Фонетични

и фонологични промени на $\dot{e} < \dot{b}$ в говори около ятовата граница“ (1968), „Гребенският говор в Силистренско“ (1969), „Основното диалектно деление на българския език“, „Езикова характеристика на говорите в Пирински край“ (1980), „За ударения квантитет в българския език“ (1988), „Ятовата изоглосна област“ (1993/1994), „Ятовата изоглосна област – съставана част на централнобългарския изоглосен пояс“ (2005), „За някои основни понятия в лингвогеографията (с оглед на членението на българския езиков Изток и Запад)“ (2005) и много други.

Проблематиката на старобългарския език и историята на българския език е засегната в: „Старобългарските диалектни явления и понятието солунски говор“ (1984), „Световни медиевисти за старобългарския език“ (1984), „Още веднъж по въпроса за българската етническа принадлежност на Кирило-Методиевия език в световната лингвистика“ (1989), „Солунски говор“ (2003) и др.

В студията си „Диалектни категории и типове при словообразуването на съществителното име“ (1979) Иван Кочев за първи път в българската наука въвежда, прилага и добогатява словообразователната теория на чешкия лингвист М. Докулил. С това изследване ученият създава своя словообразователна школа от дипломанти и докторанти в София и в Благоевград, поели по неговия научен път.

Най-всеобхватното му и иновативно изследване, в което той се проявява като блестящ теоретик, е книгата „Българска фонология. Вокално-консонантното взаимодействие и смяната на корелативните отношения на фонологичните системи на българския език“ (2010). Въз основа на обилен диалектен материал са описани, анализирани и подкрепени с факти развойните процеси във фонологичната система на българския език, и то от всички негови периоди – старобългарски, среднобългарски, новобългарски, съвременен български. Новата фонетико-фонологична теория на проф. Кочев подпомага много съвременни лингвисти, а придружена от методите на описателната диалектология (синхронна и диахронна) и модерната лингвогеографска изоглосна методология, е практически приложена в споменатия по-горе труд на К. Ушева.

Пожелавам на юбиларя да бъде здрав и все така всеотдаен към науката! Прекланяме се пред неговия нестихващ изследователски устрем.

За много години и честит юбилей!

Катерина Ушева / Katerina Usheva

✉ *гл. ас. д-р Катерина Ушева*
ushevakatq@gmail.com

✉ *Assist. Prof. Katerina Usheva, PhD*
ushevakatq@gmail.com